

การพัฒนาคุณลักษณะครูดนตรีไทยที่พึงประสงค์ในระดับอุดมศึกษา:

กรณีศึกษา ครูสำราญ เกิดผล ศิลปินแห่งชาติ

The Development of the Desirable Characteristics of a Thai Classical Music Teacher in the Higher Education Level: The Case Study of Kru Samran Kerdphol, National Artist

เสาวภาคย์ อุดมวิชัยวัฒน์

บทคัดย่อ

การพัฒนาคุณลักษณะครูดนตรีไทยที่พึงประสงค์ในระดับอุดมศึกษา: กรณีศึกษา ครูสำราญ เกิดผล ศิลปินแห่งชาติ มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาคุณลักษณะครูดนตรีไทยที่พึงประสงค์ในระดับอุดมศึกษา โดยมีครูสำราญ เกิดผล ศิลปินแห่งชาติ เป็นครูศิลปินต้นแบบ เป็นการพัฒนางานวิจัยต่อเนื่องจากงานวิทยานิพนธ์ เรื่อง การวิเคราะห์อัตลักษณ์ความเป็นครูดนตรีไทยของครูสำราญ เกิดผล ศิลปินแห่งชาติ เพื่อสังเคราะห์ออกมาเป็นข้อคุณลักษณะครูดนตรีไทยที่พึงประสงค์ในระดับอุดมศึกษา

ผลการวิจัยพบว่าคุณลักษณะครูดนตรีไทยที่พึงประสงค์ในระดับอุดมศึกษา: กรณีศึกษา ครูสำราญ เกิดผล ศิลปินแห่งชาติ นั้น แบ่งออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ 1) ปัญญา 2) จิต 3) กาย 4) สังคม ประกอบไปด้วยข้อคุณลักษณะ 10 ข้อ ได้แก่ 1) มีความรู้ คือ รู้รอบ รู้ลึก มีทักษะวิชาชีพ และทักษะทางเทคโนโลยีสารสนเทศ 2) คิดเป็น คือ คิดอย่างมีวิจารณญาณ เริ่มสร้างสรรค์และพัฒนา แก้ปัญหาเป็น สามารถบูรณาการความรู้ และประเมินตนเองได้ 3) ใฝ่เรียนรู้ คือ ไม่หยุดพัฒนาตนเอง 4) ยึดมั่นในคุณธรรม จริยธรรม คือ ประพฤติตนอยู่ในความถูกต้องดีงาม มีคุณธรรมในการดำรงชีวิตร่วมกับผู้อื่น เป็นผู้ให้โดยไม่หวังอามิสสินจ้าง และมีความกตัญญู 5) อยู่บนรากฐานจรรยาบรรณวิชาชีพ คือ การประกอบวิชาชีพครูอย่างมีจรรยาบรรณ 6) มีจิตอาสาและสำนึกในสาธารณะ คือ อุทิศตนเพื่อประโยชน์ต่อวิชาชีพครูและสังคม 7) มีสุขภาพที่ดี คือ ใส่ใจดูแลตนเอง แต่งกายให้เหมาะสมกับกาลเทศะ 8) มีทักษะสังคม คือ เป็นผู้พูด ผู้ฟัง ผู้ปฏิบัติที่ดี สามารถควบคุมอารมณ์ของตนได้ ตรงต่อเวลา 9) ความเป็นผู้นำ

คือ มีวิสัยทัศน์ สามารถบริหารจัดการ เสียสละเพื่อส่วนรวม 10) ดำรงความเป็นไทยในกระแสโลกาภิวัตน์ คือ รู้จักอนุรักษ์ และพัฒนาควบคู่กันไป

คำสำคัญ: คุณลักษณะครูดนตรีไทยที่พึงประสงค์ / อุดมศึกษา / ครูสำราญ เกิดผล

Abstract

The Development of the Desirable Characteristics of a Thai Classical Music Teacher in the Higher Education Level: The Case of Kru Samran Kerdphol, National Artist, is qualitative research which aims to develop the desirable characteristics of a Thai classical music teacher in higher education level with the national artist Kru Samran Kerdphol as a model teacher. The researcher continues on from the research entitled ‘An Analysis of the Thai Classical Music Teacher’s Identity of Kru Samran Kerdphol, National Artist’. The list of the desirable characteristics of the Thai classical music teacher in higher education level was synthesised.

The results show that the desirable characteristics of the Thai classical music teacher in the higher education level have been categorized into 4 aspects: 1) wisdom; 2) mind; 3) body; and 4) society. There are 10 items of characteristics with the brief details as follows: 1) Have knowledge – have general and in-depth detail knowledge, have vocational and information technology skills; 2) Think wisely – think thoughtfully, creatively and developmentally, be able to solve problems, be able to integrate knowledge and be able to self-assess; 3) Desire for learning – never stop to learn and improve yourself; 4) Insist on virtue and morality – be well-behaved, live your life and other’s with virtue, be the giver without any return and be grateful 5) Abide by the code of *ethics* of the *teaching* profession – be an ethical teacher; 6) Be voluntary-minded and have public recognition – be dedicated to the teaching profession and society; 7) Have well-being – take care of your own mind and dress properly; 8) Have good social skills – be a good speaker, good listener, good doer, able to self-regulate emotions and be punctual; 9) Have good leadership – have good vision, have good management skill

and be selfless; 10) Maintain the Thai identity amidst globalization – be a conserver and a developer simultaneously.

KEYWORDS: DESIRABLE CHARACTERISTICS OF THAI CLASSICAL MUSIC TEACHER / HIGHER EDUCATION / KRU SAMRAN KERDPHOL

บทนำ

“ถ้าครูไม่ห่วงประโยชน์ที่ควรจะห่วงหันไปห่วงอำนาจ ห่วงตำแหน่ง ห่วงลัทธิ และ ห่วงรายได้กันมากเข้า ๆ แล้ว จะเอาจิตเอาใจที่ไหน มาห่วงความรู้ ความดี ความเจริญ ของเด็ก ความห่วงในสิ่งเหล่านั้น ก็จะไม่ค่อย ๆ บั่นทอน ทำลายความเป็นครูไปจนหมดสิ้น จะไม่มีอะไรเหลือไว้ พอที่ตัวเองจะ ภาคภูมิใจ หรือผูกใจใครไว้ได้ ความเป็นครูก็จะมีค่าเหลืออยู่ให้เป็นที่ เคารพบูชาอีกต่อไป”

(พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร, 2531)

จากพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตรที่ได้พระราชทานแก่ครูอาวุโส ในโอกาสเข้าเฝ้าฯ ณ พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน เมื่อวันที่ 21 ตุลาคม พ.ศ. 2531 แสดงให้เห็นว่าคุณค่าของความเป็นครูนั้นไม่ใช่อยู่ที่ตำแหน่ง อำนาจ รายได้ หรือลาภยศ แต่คุณค่าของความเป็นครูนั้นจะเกิดขึ้นได้ต่อเมื่อบุคคลที่เป็นครู ให้ความสำคัญต่อความรู้ ความดี และความเจริญแก่ศิษย์ โดยตามขนบประเพณีวัฒนธรรม ของสังคมไทยนั้น มีความละเอียดอ่อน นอกจากวิชาความรู้ที่ศิษย์ควรจะได้รับแล้ว การปลูกฝัง และให้ความสำคัญกับคุณธรรม ความดี ก็เป็นอีกสิ่งหนึ่งที่ขาดไม่ได้ เพื่อที่จะนำมาซึ่ง ความเจริญงอกงามแก่ตัวศิษย์และนำไปสู่ประเทศชาติบ้านเมืองต่อไป จากความสำคัญ ดังกล่าวทำให้ ท่านพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ประธานองคมนตรีและรัฐบุรุษ ได้น้อมนำ พระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร ยึดถือเป็นหลักการสำคัญของการเป็นครูที่ดี โดยท่านได้ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับครู สองประเภท ดังนี้

“ครูมี 2 ประเภท ประเภทหนึ่ง ครูอาชีพ คือ ครู ที่ใช้ความรู้ความสามารถ ของตนเพื่อลูกศิษย์ ประเภทสอง อาชีพครู คือ รับพระราชทานเงินเดือน อย่างเดียว ลูกศิษย์จะ เป็นอย่างไรไม่สนใจ”

(เปรม ติณสูลานนท์, 3 มิถุนายน 2560)

“ครู” คือ ผู้ประกอบวิชาชีพอย่างหนึ่ง ที่ทำหน้าที่สอนคน เป็นผู้สั่งสอนศิษย์หรือถ่ายทอดความรู้ให้แก่ศิษย์ ถือได้ว่าเป็นอาชีพหนึ่งที่มีความสำคัญในการกำหนดอนาคตของประเทศชาติว่าจะเดินไปในทิศทางใด เป็นอาชีพที่จะสร้างสรรค์เมล็ดพันธุ์ ให้ออกดอกออกผลให้เจริญงอกงาม หากจะเป็นเช่นนั้นได้ก็ต่อเมื่อตัวผู้สร้างนั้นจะต้องเป็นเช่นนั้นก่อน แล้วจึงสามารถถ่ายทอดความรู้ และความดีเหล่านั้นแก่ผู้อื่นต่อไปได้ เมื่อพูดถึงความรู้และความดี สองสิ่งนี้คือคุณลักษณะสำคัญ ของมนุษย์ทุกคนที่พึงมี ดังคำกลอนที่ว่า

“เมื่อความรู้ยอดเยี่ยมสูงเทียมเมฆ	แต่คุณธรรมต่ำเฉกยอดหญ้า
อาจเสกสร้างมิจนาสารพัน	ด้วยจิตอันไรอาลัยในโลกา
แม้คุณธรรมสูงเยี่ยมเทียมเมฆ	แต่ความรู้ต่ำเฉกเพียงยอดหญ้า
ย่อมเป็นเหยื่อทรชนจนอุรา	เพราะปัญญาอ่อนด้อยหน้าน้อยใจ
หากความรู้สูงล้ำคุณธรรมเลิศ	แสนประเสริฐก่อปรกจิวันจรรย์
จะพัฒนาประชากรราษฎร์ทั้งชาติไทย	ต้องฝึกให้ความรู้คู่คุณธรรม”

(อำไพ สุจริตกุล, 2534)

ดังนั้น การพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ ควบคู่กับคุณธรรม จริยธรรมในการดำรงชีวิตเพื่อที่จะสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข กระบวนการที่สำคัญที่หล่อหลอมให้คนเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพนั้นจำเป็นที่จะต้องมีการที่มีคุณลักษณะความเป็นครูที่พึงประสงค์เพื่อเป็นแบบอย่างที่ดี และถ่ายทอดมายังเด็กและเยาวชนที่เป็นอนาคตของชาติต่อไป จากความสำคัญดังกล่าว สถานศึกษาในระดับอุดมศึกษาที่ผลิตครูหลาย ๆ แห่งของประเทศไทยจึงได้มีการกำหนดข้อคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ เพื่อเป็นการกำหนดเป้าหมายให้บัณฑิตที่จบไปนั้นมีคุณลักษณะสอดคล้องกับข้อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ได้กำหนดไว้

การเรียนการสอนดนตรีไทยนั้นมีรูปแบบแผนอันดงามที่ยึดถือปฏิบัติกันมาแต่โบราณ มีการเรียนการสอนที่อยู่ในกรอบของคำว่า บ้าน วัด วัง ซึ่งในสมัยก่อนนั้นการเรียนการสอนดนตรีไทยจะเป็นระบบของบ้านดนตรี หากต้องการที่จะเรียนดนตรีไทยศิษย์ก็ต้องมากินนอนอยู่ที่บ้านครู ทำให้ครูดนตรีไทยโบราณส่วนใหญ่จะให้ความสัมพันธ์กับศิษย์เสมือนเป็นลูกเป็นหลาน เป็นคนในครอบครัว แต่เมื่อยุคสมัยมีการเปลี่ยนแปลง การเรียนการสอนดนตรีไทยนั้นก็ต้องมีการปรับเปลี่ยนไปตามยุคสมัยด้วย การเรียนการสอนดนตรีไทยในปัจจุบันถูกจัดเข้าไปอยู่ในระบบการศึกษา ครูมีหน้าที่สอนศิษย์เป็นรายชั่วโมงต่ออาทิตย์ ให้ความสัมพันธ์ของครูกับศิษย์นั้นไม่เกิดความผูกพันกันอย่างการเรียนการสอนในระบบบ้านดนตรี แต่

การเรียนการสอนในระบบบ้านดนตรีนั้นยังไม่ได้สูญหายไปทั้งหมด ปัจจุบันมีบ้านดนตรีบางแห่งที่ยังคงรักษาการเรียนดนตรีตามแบบขนบโบราณไว้ และตัวครูผู้สอนเองยังคงยึดถือปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมโบราณได้เป็นอย่างดี ซึ่งหนึ่งในครูดนตรีไทยต้นแบบที่สำคัญของชาติ ได้แก่ ครูสำราญ เกิดผล ศิลปินแห่งชาติ

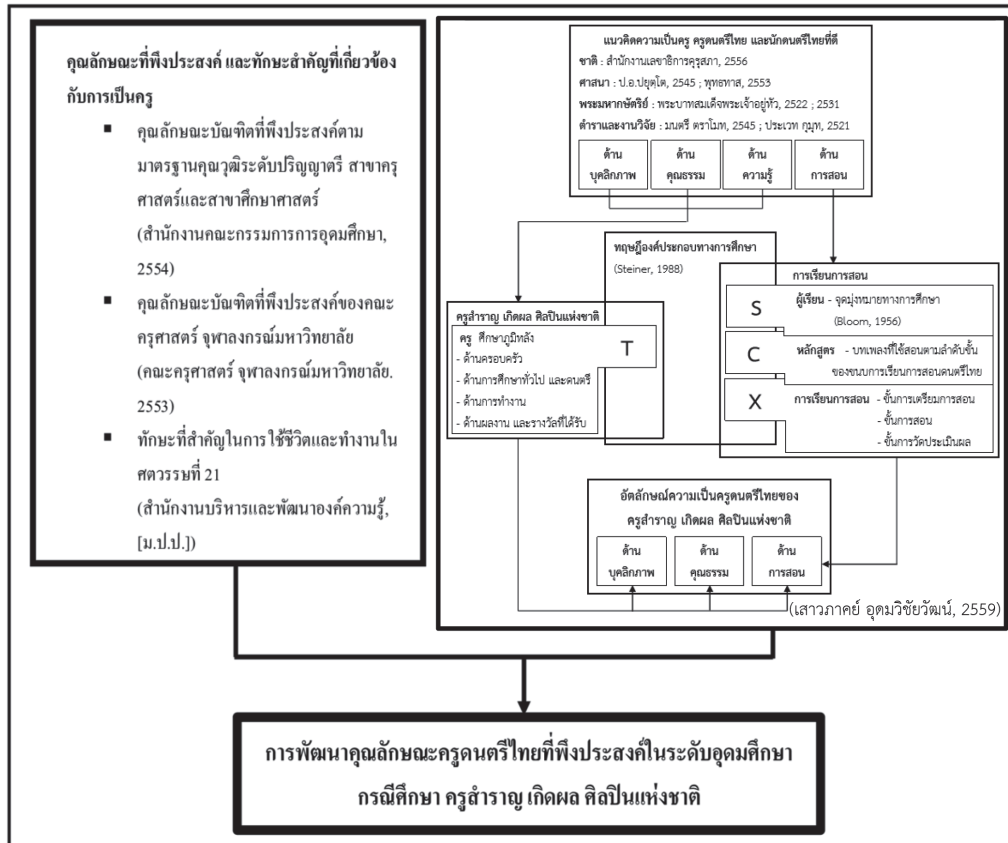
การพัฒนาคุณลักษณะครูดนตรีไทยที่พึงประสงค์ในระดับอุดมศึกษานั้น ผู้วิจัยได้ศึกษาความเป็นครูดนตรีไทยของครูศิลปินต้นแบบ ได้แก่ ครูสำราญ เกิดผล ศิลปินแห่งชาติ ผ่านงานวิทยานิพนธ์ เรื่อง การวิเคราะห์อัตลักษณ์ความเป็นครูดนตรีไทยของครูสำราญ เกิดผล ศิลปินแห่งชาติ (เสาวภาคย์ อุดมวิชัยวัฒน์, 2561) โดยผู้วิจัยได้นำอัตลักษณ์ความเป็นครูดนตรีไทยของครูสำราญ เกิดผล มาสังเคราะห์ร่วมกับข้อมูลลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ตามมาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรี สาขาครุศาสตร์และสาขาศึกษาศาสตร์ (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2554) คุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ของคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2553) และทักษะที่สำคัญในการใช้ชีวิตและทำงานในศตวรรษที่ 21 (สำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้, [ม.ป.ป.]) เพื่อพัฒนาเป็นข้อมูลลักษณะครูดนตรีไทยที่พึงประสงค์ กรณีศึกษา ครูสำราญ เกิดผล ศิลปินแห่งชาติ เพื่อให้ครูดนตรีไทยรุ่นใหม่ได้สัมผัสข้อมูลลักษณะครูดนตรีไทยที่พึงประสงค์เพื่อเป็นแบบอย่าง และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาตนเองต่อไปในอนาคต อนึ่ง งานวิจัยนี้จะเป็นผลงานทางวิชาการที่เป็นประโยชน์ต่อวงการดนตรีไทยสืบไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาคุณลักษณะครูดนตรีไทยที่พึงประสงค์ในระดับอุดมศึกษา: กรณีศึกษา ครูสำราญ เกิดผล ศิลปินแห่งชาติ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การพัฒนาคุณลักษณะครูคนตรีไทยที่พึงประสงค์ในระดับอุดมศึกษา: กรณีศึกษา ครูสำราญ เกิดผล ศิลปินแห่งชาติ มีกรอบแนวคิดและทฤษฎีที่ใช้ในการวิจัยดังแผนภาพต่อไปนี้

ภาพ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย (เสาวภาคย์ อุดมวิชัยวัฒน์, 2561)

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) ได้แก่

1. วิทยานิพนธ์เรื่องการวิเคราะห์อัตลักษณ์ความเป็นครูคนตรีไทยของครูสำราญ เกิดผล ศิลปินแห่งชาติ (เสาวภาคย์ อุดมวิชัยวัฒน์, 2561)

2. คุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ตามมาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรี สาขา ครุศาสตร์และสาขาศึกษาศาสตร์ (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2554)

3. คุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ของคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2553)

4. ทักษะที่สำคัญในการใช้ชีวิตและทำงานในศตวรรษที่ 21 (สำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้, [ม.ป.ป.])

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 แบบวิเคราะห์ข้อมูลคุณลักษณะความเป็นครูคนตรีไทย โดยมีครูสำราญ เกิดผล เป็นครูศิลปินต้นแบบ แสดงในรูปแบบของตารางแสดงผล

2.2 แบบวิเคราะห์ข้อมูลคุณลักษณะครูที่พึงประสงค์ในระดับอุดมศึกษา แสดงในรูปแบบของตารางแสดงผล

3. ขั้นตอนในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้แบ่งขั้นตอนออกเป็น 5 ขั้นตอน ได้แก่

3.1 ทบทวนวรรณกรรม ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้ในการเขียนกรอบแนวคิด (Conceptual framework)

3.2 กำหนดกลุ่มประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่มีความเหมาะสมในการพัฒนาคุณลักษณะครูคนตรีไทยที่พึงประสงค์ในระดับอุดมศึกษา โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling)

3.3 พัฒนาและตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

3.4 เปรียบเทียบอัตลักษณ์ความเป็นครูคนตรีไทยของครูสำราญ เกิดผล ศิลปินแห่งชาติ กับ คุณลักษณะครูที่พึงประสงค์ในระดับอุดมศึกษา หาความสอดคล้องและความแตกต่างของข้อมูลคุณลักษณะดังกล่าว เพื่อหาข้อสรุป และกำหนดเป็นข้อมูลคุณลักษณะครูคนตรีไทยที่พึงประสงค์ในระดับอุดมศึกษา กรณีศึกษา ครูสำราญ เกิดผล ศิลปินแห่งชาติ

3.5 ทำการสรุปผลและอภิปรายผล

ผลการวิจัย

จากวิทยานิพนธ์เรื่องการวิเคราะห์อัตลักษณ์ความเป็นครูดนตรีไทยของครูสำราญ เกิดผล ศิลปินแห่งชาตินี้ ทำให้ผู้วิจัยได้ต่อยอดจากงานวิจัยเดิม โดยทำการศึกษาข้อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ และทักษะที่มีความเกี่ยวข้องกับความเป็นครูในระดับอุดมศึกษา จาก 3 แหล่งที่มา คือ คุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ตามมาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรี สาขาครุศาสตร์ และสาขาศึกษาศาสตร์ (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2554) คุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ของคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2553) และทักษะที่สำคัญในการใช้ชีวิตและทำงานในศตวรรษที่ 21 (สำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้, [ม.ป.ป.]) แล้วจึงนำมาวิเคราะห์ร่วมกันพร้อมแจกแจงเป็นข้อคุณลักษณะครูที่พึงประสงค์ในระดับอุดมศึกษา เพื่อใช้เป็นกรอบมาตรฐานในการกำหนดและเปรียบเทียบกับอัตลักษณ์ความเป็นครูดนตรีไทยของครูสำราญ เกิดผล ศิลปินแห่งชาติ เพื่อที่จะสังเคราะห์เป็นข้อคุณลักษณะครูดนตรีไทยที่พึงประสงค์ในระดับอุดมศึกษา โดยมีรายละเอียดดังตารางแสดงผลต่อไปนี้

ตาราง 1 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบคุณลักษณะครูที่พึงประสงค์ในระดับอุดมศึกษากับครูศิลปินต้นแบบ

ข้อคุณลักษณะที่พึงประสงค์	คุณลักษณะครูที่พึงประสงค์ในระดับอุดมศึกษา			ครูศิลปินต้นแบบ
	สำนักงาน คณะ กรรมการ การ อุดมศึกษา	คณะ ครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย	ทักษะ ศตวรรษ ที่ 21	ครูสำราญ เกิดผล
1. มีความรู้				
มีความรู้ในหลายสาขาวิชา และสามารถประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิตและการประกอบวิชาชีพครู (รู้รอบ)	✓	✓		✓
มีความรู้ความเข้าใจอย่างเป็นระบบทั้งหลักการ ทฤษฎี และสามารถประยุกต์ใช้ในศาสตร์ครุศึกษาอย่างถ่องแท้ (รู้ลึก)	✓	✓		✓
มีทักษะทางวิชาชีพ		✓	✓	✓
มีทักษะทางเทคโนโลยีสารสนเทศ		✓	✓	✓

ตาราง 1 (ต่อ) ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบคุณลักษณะครูที่พึงประสงค์ในระดับอุดมศึกษากับครูศิลปินต้นแบบ

ข้อคุณลักษณะที่พึงประสงค์	คุณลักษณะครูที่พึงประสงค์ในระดับอุดมศึกษา			ครูศิลปินต้นแบบ
	สำนักงาน คณะ กรรมการ การ อุดมศึกษา	คณะ ครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย	ทักษะ ศตวรรษ ที่ 21	ครูสำราญ เกิดผล
2. คิดเป็น				
คิดอย่างมีวิจารณ์ญาณ	✓	✓	✓	✓
คิดริเริ่มสร้างสรรค์ และพัฒนา	✓	✓	✓	✓
แก้ปัญหาเป็น	✓	✓	✓	✓
สามารถบูรณาการศาสตร์แบบสหวิทยาการ และพหุวิทยาการเพื่อเสริมสร้างการพัฒนา ที่ยั่งยืน	✓			✓
สามารถประเมินตนเอง และยอมรับ ความจริงได้				✓
3. ใฝ่เรียนรู้				
แสวงหาความรู้เพิ่มเติมอยู่เสมอ	✓	✓	✓	✓
4. ยึดมั่นในคุณธรรม จริยธรรม				
อยู่ในศีลธรรม	✓	✓		✓
ซื่อสัตย์สุจริต		✓		✓
มีความเมตตากรุณาต่อศิษย์		✓		✓
มีความยินดีเมื่อเห็นศิษย์ได้ดี				✓
สามารถวางแผนได้สำหรับสิ่งที่ได้พยายาม ช่วยเหลืออย่างเต็มที่แล้ว				✓
ความกตัญญูกตเวที				✓
การเป็นผู้ให้โดยไม่หวังอำิสสินจ้าง				✓
5. คุณลักษณะครูคนไทยที่พึงประสงค์ในระดับอุดมศึกษาอยู่บนรากฐานจรรยาบรรณวิชาชีพ				
ประพฤติปฏิบัติตามจรรยาบรรณวิชาชีพครู	✓	✓		✓

ตาราง 1 (ต่อ) ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบคุณลักษณะครูที่พึงประสงค์ในระดับอุดมศึกษากับครูศิลปินต้นแบบ

ข้อคุณลักษณะที่พึงประสงค์	คุณลักษณะครูที่พึงประสงค์ในระดับอุดมศึกษา			ครูศิลปินต้นแบบ
	สำนักงาน คณะ กรรมการ การ อุดมศึกษา	คณะ ครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย	ทักษะ ศตวรรษ ที่ 21	ครูสำราญ เกิดผล
6. มีจิตอาสาและสำนึกสาธารณะ				
อุทิศตนเพื่อประโยชน์ต่อวิชาชีพครูและสังคม	✓	✓	✓	✓
7. มีสุขภาพที่ดี				
รู้จักดูแลสุขภาพกาย และสุขภาพจิตของตนเอง		✓	✓	✓
การแต่งกายสะอาดเหมาะสมกับกาลเทศะ		✓		✓
8. มีทักษะสังคม				
มีทักษะการสื่อสาร		✓	✓	✓
รับฟังความคิดเห็นผู้อื่น และเต็มใจร่วมมือ	✓	✓	✓	✓
สามารถทำงานกับผู้ร่วมงานได้ทุกกลุ่ม	✓	✓	✓	✓
สามารถควบคุมอารมณ์ของตนในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม				✓
การตรงต่อเวลา				✓
การไม่ก้าวร้าวในหน้าที่ของผู้อื่น				✓
อ่อนน้อมถ่อมตน มีมารยาทและรู้จักกาลเทศะ				✓
9. ดำรงความเป็นไทยในกระแสโลกาภิวัตน์				
อนุรักษ์ทำนุบำรุงสืบสานวัฒนธรรมไทย		✓	✓	✓
สามารถทำงานและอยู่ร่วมกับผู้อื่นที่มีวัฒนธรรมแตกต่างโดยยังดำรงความเป็นตัวของตัวเอง และทำนุบำรุงสืบสานวัฒนธรรมไทยได้อย่างอิสระ ยั่งยืน สันติ		✓	✓	✓

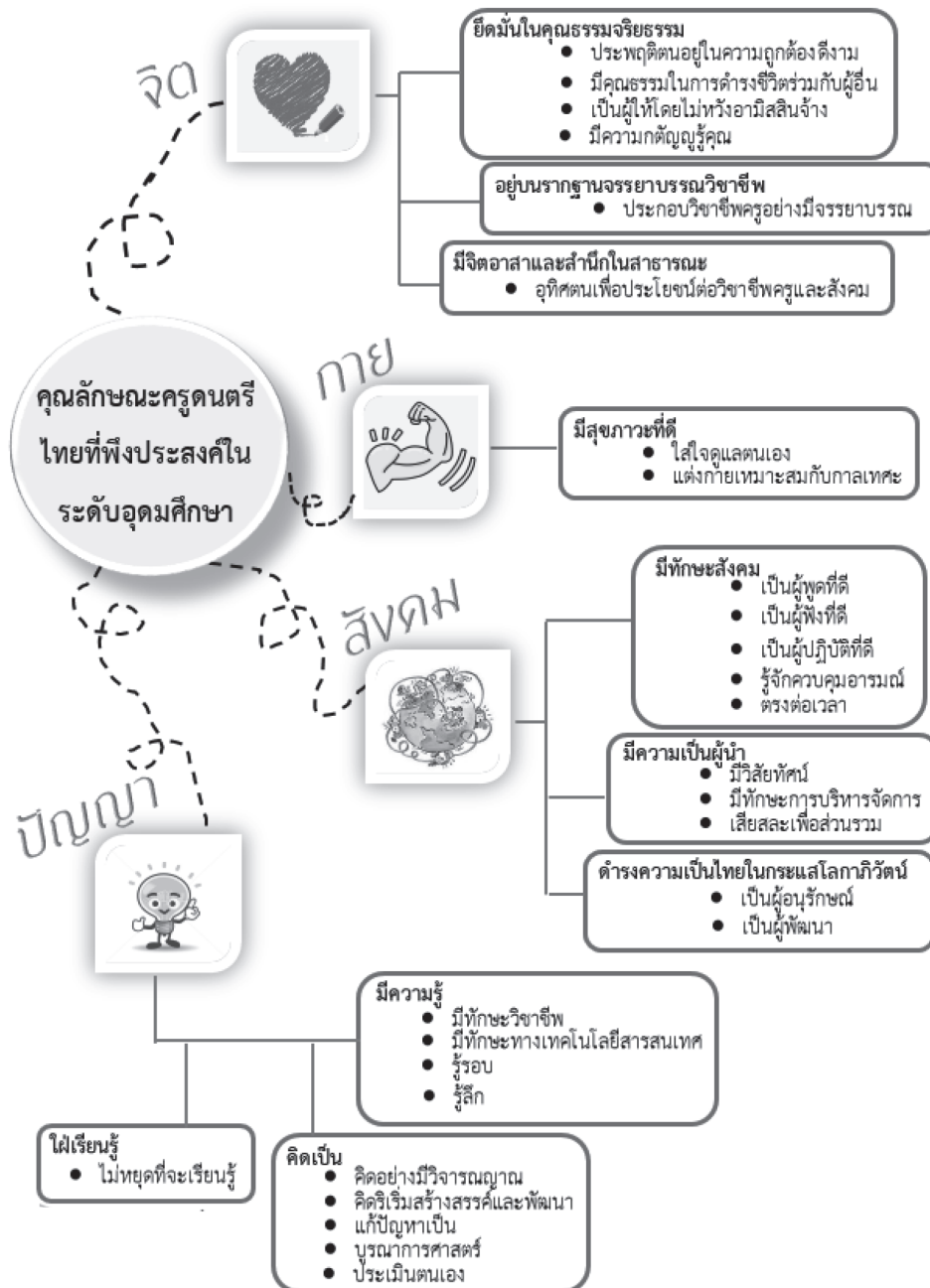
ตาราง 1 (ต่อ) ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบคุณลักษณะครูที่พึงประสงค์ในระดับอุดมศึกษากับครูศิลปินต้นแบบ

ชื่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์	คุณลักษณะครูที่พึงประสงค์ในระดับ อุดมศึกษา			ครูศิลปิน ต้นแบบ
	สำนักงาน	คณะ	ทักษะ	ครูสำราญ เกิดผล
	คณะ	ครุศาสตร์	ศตวรรษ	
	กรรมการ	จุฬาลงกรณ์	ที่ 21	
	การ	มหาวิทยาลัย		
อุดมศึกษา				
10.ความเป็นผู้นำ				
มีทักษะการบริหารจัดการ	✓	✓	✓	✓
มีความเสียสละเพื่อส่วนรวม		✓		✓
มีความรับผิดชอบหน้าที่	✓	✓	✓	✓
มีความอดทน ใจกว้าง	✓			✓

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์และจัดกลุ่ม โดยจำแนกชื่อคุณลักษณะออกเป็น 10 ข้อ ดังนี้ 1. มีความรู้ 2. คิดเป็น 3. ใฝ่เรียนรู้ 4. ยึดมั่นในคุณธรรม จริยธรรม 5. อยู่บนรากฐานจรรยาบรรณวิชาชีพ 6. มีจิตอาสาและสำนึกสาธารณะ 7. มีสุขภาพะดี 8. มีทักษะสังคม 9. ดำรงความเป็นไทยในกระแสโลกาภิวัตน์ 10. ความเป็นผู้นำ จากการเปรียบเทียบคุณลักษณะครูที่พึงประสงค์ในระดับอุดมศึกษา กับครูศิลปินต้นแบบ พบว่า ครูศิลปินต้นแบบ อันได้แก่ ครูสำราญ เกิดผล ศิลปินแห่งชาติ ท่านได้ประพฤติปฏิบัติตนตรงตามชื่อคุณลักษณะครูที่พึงประสงค์ในระดับอุดมศึกษาครบทุกข้อ และมีบางข้อที่ท่านปฏิบัติได้ลึกซึ้ง และมากกว่าชื่อคุณลักษณะครูที่พึงประสงค์ในระดับอุดมศึกษา ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการแรเงาในข้อที่ครูปฏิบัติมากกว่าเป็นแถบสีส้มในตารางแสดงผลข้อมูลข้างต้น ซึ่งประกอบด้วยข้อ 2. คิดเป็น สามารถประเมินตนเองและยอมรับความจริงได้ ข้อ 4. ยึดมั่นในคุณธรรม จริยธรรม มีความยินดีเมื่อเห็นศิษย์ได้ดี สามารถวางแผนได้สำหรับสิ่งที่ได้ทำเต็มที่แล้ว ความกตัญญูกตเวที และการให้โดยไม่หวังอามิสสินจ้าง ข้อ 8. มีทักษะสังคม สามารถควบคุมอารมณ์ของตนในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม การตรงต่อเวลา การไม่ก้าวล่วงในหน้าที่ของผู้อื่น อ่อนน้อมถ่อมตน มีมารยาทและรู้จักกาลเทศะ

จากการเปรียบเทียบคุณลักษณะครูที่พึงประสงค์ในระดับอุดมศึกษา กับครูศิลปินต้นแบบ อันได้แก่ ครูสำราญ เกิดผล ศิลปินแห่งชาติ ผู้วิจัยจึงได้พัฒนาต่อไปเป็นชื่อคุณลักษณะ

ครูดนตรีไทยที่พึงประสงค์ในระดับอุดมศึกษา โดยวิธีการสังเคราะห์ โดยแบ่งออกไปเป็น 4 ด้าน 10 ข้อ ดังแผนภาพสรุปผลการวิจัย ดังนี้

ภาพ 2 แผนภาพสรุปคุณลักษณะครูดนตรีไทยที่พึงประสงค์ในระดับอุดมศึกษา: กรณีศึกษา ครูสำราญ เกิดผล ศิลปินแห่งชาติ (เสาวภาคย์ อุดมวิชัยวัฒน์, 2561)

ข้อมูลลักษณะครูดนตรีไทยที่พึงประสงค์ในระดับอุดมศึกษา สามารถสรุปได้ดังตาราง แสดงผลที่ประกอบด้วยข้อมูลลักษณะ ตัวชี้วัด และพฤติกรรมบ่งชี้ เพื่อเป็นการอธิบายข้อมูลลักษณะแต่ละข้อให้มีความชัดเจน และเข้าใจได้ง่ายขึ้นและไปในทิศทางเดียวกัน ดังนี้

ตาราง 2 ผลการสังเคราะห์คุณลักษณะครูดนตรีไทยที่พึงประสงค์ในระดับอุดมศึกษา กรณีศึกษาครูสำราญ เกิดผล ศิลปินแห่งชาติ

คุณลักษณะครูดนตรีไทยที่พึงประสงค์ในระดับอุดมศึกษา กรณีศึกษาครูสำราญ เกิดผล ศิลปินแห่งชาติ	ตัวชี้วัด	พฤติกรรมบ่งชี้
ปัญหา		
1. มีความรู้		
	1.1 รู้รอบ	1.1.1 มีความรู้ในหลายสาขาวิชา และสามารถประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิตและการประกอบวิชาชีพครู
	1.2 รู้ลึก	1.2.1 มีความรู้ความเข้าใจอย่างเป็นระบบ ทั้งหลักการ ทฤษฎี และสามารถประยุกต์ใช้ในศาสตร์ครุศึกษาอย่างถ่องแท้
	1.3 มีทักษะทางวิชาชีพ	1.3.1 สามารถซ่อมบำรุงเครื่องดนตรีไทยขั้นพื้นฐานได้ 1.3.2 สามารถปรับและควบคุมวงดนตรีไทยได้ 1.3.3 มีความรู้ในเรื่องทฤษฎี และวรรณคดีดนตรีไทย 1.3.4 สามารถประพันธ์เพลงไทย ประดิษฐ์คิดทางเดี่ยวเครื่องดนตรีไทยได้ 1.3.5 สามารถอ่านและจดบันทึกโน้ตเพลงได้ 1.3.6 มีความสามารถในการปฏิบัติทักษะเครื่องดนตรีไทยได้อย่างถูกต้อง
	1.4 มีทักษะทางเทคโนโลยีสารสนเทศ	1.4.1 สามารถเลือกใช้เทคโนโลยีสารสนเทศที่เหมาะสมในการสืบค้นข้อมูลเพื่อใช้ในการเรียนการสอนได้อย่างเหมาะสม และมีประสิทธิภาพ

ตาราง 2 (ต่อ) ผลการสังเคราะห์คุณลักษณะครูดนตรีไทยที่พึงประสงค์ในระดับอุดมศึกษา กรณีศึกษา
ครูสำราญ เกิดผล ศิลปินแห่งชาติ

คุณลักษณะครูดนตรีไทยที่พึง ประสงค์ในระดับอุดมศึกษา กรณีศึกษาครูสำราญ เกิดผล ศิลปินแห่งชาติ	ตัวชี้วัด	พฤติกรรมบ่งชี้
2. คิดเป็น		
	2.1 คิดอย่างมี วิจารณญาณ	2.1.1 สามารถคิดวิเคราะห์ วิพากษ์อย่างมี เหตุผล และคิดแบบองค์รวมในการดำรง- ชีวิต และการประกอบวิชาชีพครู
	2.2 คิดริเริ่ม สร้างสรรค์ และ พัฒนา	2.2.1 มีความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ สิ่งใหม่ ที่มีคุณค่าต่อตนเอง สังคม และ วิชาชีพ 2.2.2 มีความคิดยืดหยุ่น ดัดแปลงให้ เหมาะสมกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้น และ นำไปใช้ประโยชน์ได้จริง
	2.3 แก้ปัญหาเป็น	2.3.1 สามารถพิจารณา เสนอแนะแนว ทางในการแก้ไขปัญหาทางวิชาการ วิชาชีพ และสังคมอย่างมีเหตุผล
	2.4 บูรณาการศาสตร์	2.4.1 สามารถบูรณาการศาสตร์แบบสห วิทยาการและ พหุวิทยาการเพื่อเสริมสร้างการพัฒนาที่ ยั่งยืน
	2.5 ประเมินตนเอง	2.5.1 ประเมินความสามารถของตนเองได้ เพื่อที่จะได้นำข้อผิดพลาด ข้อด้อย มาพัฒนาปรับปรุงตนเองให้ดียิ่งขึ้นต่อไป 2.5.2 สามารถยอมรับความจริงในสิ่งที่ตน ไม่รู้ เพื่อไม่สร้างมโนทัศน์ที่ผิดให้แก่บุคคล อื่น
3. ใฝ่เรียนรู้		

ตาราง 2 (ต่อ) ผลการสังเคราะห์คุณลักษณะครูดนตรีไทยที่พึงประสงค์ในระดับอุดมศึกษา กรณีศึกษา ครูสำราญ เกิดผล ศิลปินแห่งชาติ

คุณลักษณะครูดนตรีไทยที่พึงประสงค์ในระดับอุดมศึกษา กรณีศึกษาครูสำราญ เกิดผล ศิลปินแห่งชาติ	ตัวชี้วัด	พฤติกรรมบ่งชี้
	3.1 ไม่หยุดที่จะเรียนรู้	3.1.1 รู้จักเทคนิค วิธีและกระบวนการเรียนรู้ และสามารถนำไปใช้ในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองได้อย่างเหมาะสม 3.1.2 แสวงหาความรู้เพิ่มเติมทั้งในศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพ และความรู้ทั่วไป อย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง
จิต		
4. ยึดมั่นในคุณธรรม จริยธรรม		
	4.1 ประพฤติตนอยู่ในความถูกต้องดีงาม	4.1.1 ประพฤติปฏิบัติตนให้อยู่ในกรอบของศีล 5
	4.2 มีคุณธรรมในการดำรงชีวิตร่วมกับผู้อื่น	4.2.1 ยึดหลักในการปกครองคนและดำรงชีวิตร่วมกับผู้อื่นบนหลักของพรหมวิหาร 4
	4.3 เป็นผู้ให้โดยไม่หวังอามิสสินจ้าง	4.3.1 เป็นผู้ให้ในวัตถุสิ่งของที่ได้มาโดยสุจริต ด้วยจิตที่ยินดี แก่ผู้อื่นด้วยความบริสุทธิ์ใจ 4.3.2 พร้อมที่จะให้อภัยแก่ทุกคนที่ได้กระทำล่วงเกิน อย่างบริสุทธิ์ใจ 4.3.3 เป็นผู้ถ่ายทอดวิชาความรู้ทางวิชาชีพให้แก่บุคคลที่สนใจทุกคนโดยไม่หวังอามิสสินจ้างใด ๆ และอบรมสั่งสอนศิษย์ทุกคนให้ดำรงตนอยู่ในคุณธรรม
	4.4 มีความกตัญญูรู้คุณ	4.4.1 มีความกตัญญูรู้คุณ ระลึกถึงผู้ที่มีบุญคุณและได้ให้ความช่วยเหลือแก่เรา พร้อมที่จะตอบแทนบุญคุณท่านเมื่อมีโอกาส 4.4.2 ตระหนักถึงคุณค่าและความเสียสละของสถาบัน ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ไม่ดื้อหมิ่นล่วงเกิน และตอบแทนบุญคุณเมื่อมีโอกาส

ตาราง 2 (ต่อ) ผลการสังเคราะห์คุณลักษณะครูคนไทยที่พึงประสงค์ในระดับอุดมศึกษา กรณีศึกษา ครูสำราญ เกิดผล ศิลปินแห่งชาติ

คุณลักษณะครูคนไทยที่พึงประสงค์ในระดับอุดมศึกษา กรณีศึกษาครูสำราญ เกิดผล ศิลปินแห่งชาติ	ตัวชี้วัด	พฤติกรรมบ่งชี้
5. อยู่บนรากฐานจรรยาบรรณวิชาชีพ		
	5.1 ประกอบวิชาชีพครูอย่างมีจรรยาบรรณ	5.1.1 มีระเบียบวินัยและเคารพกฎกติกาสังคม ประพฤติปฏิบัติตามจรรยาบรรณวิชาชีพครู
6. มีจิตอาสาและสำนึกในสาธารณะ		
	6.1 อุทิศตนเพื่อประโยชน์ต่อวิชาชีพครูและสังคม	6.1.1 มีจิตสำนึกห่วงใยต่อสังคมสิ่งแวดล้อม และสาธารณสมบัติ มีจิตอาสา มุ่งมั่นสร้างประโยชน์ต่อวิชาชีพคนไทย และสังคม
กาย		
7. มีสุขภาพที่ดี		
	7.1 ใส่ใจดูแลตนเอง	7.1.1 ตระหนักถึงความสำคัญ ใส่ใจในการดูแลสุขภาพกายและจิตของตนเอง อยู่เสมอ
	7.2 แต่งกายเหมาะสมกับกาลเทศะ	7.2.1 แต่งกายให้มีความสะอาดสะอ้าน เหมาะสมกับงานและสถานที่ต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม
สังคม		
8. มีทักษะสังคม		
	8.1 เป็นผู้พูด	8.1.1 ไม่พูดจาหยาบค้าย ใช้คำพูดให้มีความเหมาะสมกับกาลเทศะ 8.1.2 ไม่พูดจาดินท้าวว่าร้ายผู้อื่นทั้งต่อหน้าและลับหลัง 8.1.3 สามารถสื่อสารและถ่ายทอดความรู้ต่าง ๆ ให้แก่ผู้อื่นได้ชัดเจนถูกต้องเหมาะสม
	8.2 เป็นผู้ฟัง	8.2.1 เป็นผู้เปิดกว้างรับฟังความคิดเห็นผู้อื่นไม่ว่าจะมีคุณวุฒิสูงกว่าหรือต่ำกว่า เพื่อเป็นการเพิ่มพูนความรู้ และเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาตนเองต่อไป

ตาราง 2 (ต่อ) ผลการสังเคราะห์คุณลักษณะครูดนตรีไทยที่พึงประสงค์ในระดับอุดมศึกษา กรณีศึกษา ครูสำราญ เกิดผล ศิลปินแห่งชาติ

คุณลักษณะครูดนตรีไทยที่พึงประสงค์ในระดับอุดมศึกษา กรณีศึกษาครูสำราญ เกิดผล ศิลปินแห่งชาติ	ตัวชี้วัด	พฤติกรรมบ่งชี้
	8.3 เป็นผู้ปฏิบัติ	8.3.1 มีความอดทนใจกว้าง สามารถทำงาน ปฏิบัติงานกับผู้ร่วมงานได้ทุกกลุ่ม และ ไม่แบ่งแยกสายสัมพันธ์ทางดนตรีไทย 8.3.2 ให้เกียรติ ไม่ก้าวก่ายการปฏิบัติงาน ของผู้อื่น และไม่กระทำการใดให้ผู้อื่นเกิด ความอับอายทั้งต่อหน้าและลับหลัง 8.3.3 มีความสุภาพ อ่อนน้อมถ่อมตนกับผู้ ร่วมงานทุกคน
	สังคม	
	8. มีทักษะสังคม	
		8.4 รู้จักควบคุม อารมณ์
8.5 ตรงต่อเวลา		8.5.1 ควรที่จะมาถึงก่อนเวลานัดหมายเสมอ
9. ความเป็นผู้นำ		
	9.1 มีวิสัยทัศน์	9.1.1 สามารถเห็นภาพในอนาคตที่คนอื่น มองไม่เห็น มองเห็นโอกาสในอนาคต สามารถกำหนดเป้าหมาย และแผนงานใน การนำไปสู่เป้าหมายนั้นได้อย่างชัดเจน และ ประสบความสำเร็จ

ตาราง 2 (ต่อ) ผลการสังเคราะห์คุณลักษณะครูดนตรีไทยที่พึงประสงค์ในระดับอุดมศึกษา กรณีศึกษา
ครูสำราญ เกิดผล ศิลปินแห่งชาติ

คุณลักษณะครูดนตรีไทยที่พึง ประสงค์ในระดับอุดมศึกษา กรณีศึกษาครูสำราญ เกิดผล ศิลปินแห่งชาติ	ตัวชี้วัด	พฤติกรรมบ่งชี้
	9.2 มีทักษะ การบริหารจัดการ	9.2.1 มีความรับผิดชอบต่อการที่ได้รับมอบหมาย 9.2.2 สามารถแสดงภาวะผู้นำ บริหาร กระจายงานให้ทุกคนในกลุ่มได้อย่าง เหมาะสมต่อความสามารถของแต่ละคน 9.2.3 สามารถแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้ และ สามารถที่จะประสานความคิดของคน ในกลุ่ม และสรุปให้ทุกคนเข้าใจได้ตรงกัน
	9.3 เสียสละเพื่อ ส่วนรวม	9.3.1 เป็นผู้นำที่พร้อมทางความคิดและ พร้อมที่จะให้การช่วยเหลือดูแลผู้ร่วมงาน บุคคลรอบข้าง สังคม และประเทศชาติ อย่างเต็มใจ และเต็มความสามารถ 9.3.2 สามารถเสียสละ มีน้ำใจ ช่วยเหลือผู้อื่น ได้โดยไม่เห็นแก่ความยากลำบาก
10. ดำรงความเป็นไทยในกระแสโลกาภิวัตน์		
	10.1 เป็นผู้อนุรักษ์	10.1.1 ยึดมั่นในขนบของวิชาชีพดนตรี ไทย ปฏิบัติสืบทอดดนตรีไทยให้อยู่ใน ขนบธรรมเนียมตามแบบแผนโบราณ
	10.2 เป็นผู้พัฒนา	10.2.1 เปิดรับวัฒนธรรมค่านิยมใหม่ ๆ พร้อมที่จะปรับเปลี่ยน พัฒนาวิชาชีพดนตรี ไทยไปตามกระแสสังคม แต่ต้องอยู่บน กรอบของความถูกต้องดีงาม และไม่ทำลาย รากฐานของขนบธรรมเนียมแบบแผน โบราณของการสืบทอดดนตรีไทย

อภิปรายผล

การศึกษาครูศิลปินต้นแบบทางด้านดนตรีไทย: กรณีศึกษา ครูสำราญ เกิดผล ศิลปินแห่งชาติ เพื่อศึกษาอัตลักษณ์ความเป็นครูคนตรีในด้านต่าง ๆ ของครูสำราญ เกิดผล และนำมาพัฒนาเป็นข้อคุณลักษณะครูคนตรีไทยที่พึงประสงค์ในระดับอุดมศึกษา ตามวัตถุประสงค์ในการวิจัย จากการ วิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้พบประเด็นที่มีความสำคัญและเป็นข้อค้นพบทั้งที่มีความสอดคล้อง และ นอกเหนือจากข้อกำหนดของวัตถุประสงค์ โดยรายละเอียดในการอภิปรายผลดังนี้

จากการวิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบคุณลักษณะครูที่พึงประสงค์ในระดับอุดมศึกษากับครูศิลปินต้นแบบ อันได้แก่ ครูสำราญ เกิดผล ทำให้ผู้วิจัยเห็นว่า ครูสำราญ เกิดผล นั้นท่านมีคุณลักษณะครบถ้วนตามข้อคุณลักษณะครูที่พึงประสงค์ในระดับอุดมศึกษาทุกประการ แต่ครูนั้นยังมีข้อคุณลักษณะบางประการที่มีความเข้มงวดมากกว่า หรือมีมากกว่าข้อคุณลักษณะครูที่พึงประสงค์ในระดับอุดมศึกษาอีกด้วย ซึ่งผู้วิจัยจะอภิปรายในข้อคุณลักษณะที่ครูมีความเข้มงวดมากกว่า และข้อคุณลักษณะที่ครูมีมากกว่า ซึ่งประกอบไปด้วย ข้อ 2. คิดเป็นข้อ 4. ยึดมั่นในคุณธรรม จริยธรรม และข้อ 8. มีทักษะสังคม ดังนี้

ข้อที่ 2. คิดเป็น ในข้อนี้ นอกจากท่านเป็นผู้ที่ คิดอย่างมีวิจารณญาณ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ คิดวิเคราะห์แก้ไขปัญหาต่างๆได้ และมีความสามารถในการบูรณาการศาสตร์ต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดีแล้ว ท่านยังเป็นผู้ที่สามารถประเมินตนเอง และยอมรับความจริงได้ ซึ่งจะเห็นได้จากการที่ท่านจะพูดอยู่เสมอว่า “การที่เราถ้อยยอมรับในสิ่งที่เราไม่รู้ไม่ใช่เรื่องที่น่าละอาย แต่ถ้าไม่รู้แล้วไปตอบผิด ๆ เป็นเรื่องที่น่าละอายมากกว่า” การที่ท่านยอมรับในสิ่งที่ท่านไม่รู้นั้น เพื่อเป็นการที่ท่านจะไม่สร้างมโนทัศน์ที่ผิดให้แก่ศิษย์หรือบุคคลอื่น นอกจากนี้ท่านได้ กล่าวไว้ว่าหนึ่งในสมบัติของนักดนตรีไทยที่ดี คือ การที่สามารถประเมินความสามารถของตนเองและยอมรับความจริงได้ เพื่อที่จะได้นำข้อผิดพลาด ข้อด้อยมาพัฒนาปรับปรุงตนเองต่อไป ส่วนหนึ่งที่ทำให้เกิดคุณลักษณะในข้อนี้มีที่มาจากภูมิหลังของครูสำราญ เกิดผล ครูได้เล่าว่า ตั้งแต่เรียนดนตรีไทยมาท่านไม่เคยที่จะได้รับคำชมจากครูของท่านเลย เนื่องจากครูของท่านต้องการให้ท่านสามารถยอมรับความจริงว่า ตัวท่านนั้นยังไม่เก่ง ยังไม่ดี เพื่อที่จะได้ไม่หยุดที่จะพัฒนาตนเองต่อไป (เสาวภาคย์ อุดมวิชัยวัฒน์, 2561)

ข้อที่ 4. ยึดมั่นในคุณธรรม จริยธรรม ในเรื่องของความเมตตากรุณาต่อศิษย์ครูได้ปฏิบัติเป็นปกติ ตรงกับข้อคุณลักษณะครูที่พึงประสงค์ในระดับอุดมศึกษาอยู่แล้ว แต่ครูนั้นได้ปฏิบัติลึกซึ้งลงไปอีก คือการที่ครูมีความยินดีทุกครั้งเมื่อเห็นศิษย์ได้ดี และเป็นผู้ที่สามารถ

วางแผนได้สำหรับสิ่งที่ท่านได้พยายามช่วยเหลืออย่างเต็มที่แล้ว ซึ่งตรงกับพระธรรมคำสอนในเรื่องของพรหมวิหาร 4 อันได้แก่ เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา ซึ่งเป็นหลักธรรมของผู้ปกครองคน หรือใช้ในการดำรงชีวิตร่วมกับผู้อื่น

นอกจากนี้หลักธรรมประจำใจที่ครูสำราญ เกิดผล ให้ความสำคัญมาก คือเรื่องของความกตัญญู จริยวัตรทุกอย่างที่ท่านได้กระทำในแต่ละวันนั้นล้วนเป็นการแสดงออกถึงความกตัญญูต่อบุคคลผู้มีพระคุณกับท่านทั้งสิ้น ตั้งแต่การตื่นเช้าในทุก ๆ วันเพื่อมาใส่บาตร กรวดน้ำไปถึงพ่อแม่ ครูบาอาจารย์ และบุคคลผู้มีพระคุณ การสอนผู้ที่สนใจมาเรียนดนตรีไทยโดยไม่คิดค่าตอบแทนใด ๆ การทำทาน บริจาคสิ่งของเครื่องใช้ในวันสำคัญต่าง ๆ สิ่งที่น่าสนใจในเรื่องของความกตัญญูกตเวทียของครูคือการที่ท่านไม่เพียงกตัญญูเฉพาะกับบุคคลเพียงอย่างเดียว แต่ท่านนั้นเป็นผู้กตัญญูเคารพภักต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ เป็นผู้ที่มีความสำนึกในบุญคุณต่อองค์กรที่ท่านได้เคยอาศัย หรือได้เคยทำงานร่วมกัน ซึ่งมีให้เห็นได้ชัดเจนอยู่สามองค์กรที่ท่านได้กระทำให้เห็นเป็นที่ประจักษ์ ได้แก่ 1) ที่บ้านพาทยโกศล 2) วงพาทยรัตน และ 3) วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหิดล (เสาวภาคย์ อุดมวิชัยวัฒน์, 2561)

ในเรื่องของการเป็นผู้ให้โดยไม่หวังอามิสสินจ้างนั้น ถือว่าเป็นอีกเรื่องหนึ่งที่ครูยึดถือปฏิบัติจนเป็นจริยวัตรของท่านอย่างแท้จริง ดังคำกล่าวของท่าน ปัจจุบันนี้เวลาสวดมนต์ไหว้พระ ปู่จะอธิษฐานขออย่าให้ประสาทหลงลืมเลอะเลือน ขอให้มัสติสัมปชัญญะจำได้หมายรู้จนถึงวาระสุดท้าย เพื่อที่จะสามารถเป็นผู้ให้ตราบนวาระสุดท้ายของชีวิต

ครูสำราญ เกิดผล ท่านเป็นผู้ที่ยึดถือในหลักการของการเป็นผู้ให้ ไม่ว่าจะเป็นการทำทานให้สิ่งของ เครื่องดนตรี การให้อภัยต่อผู้ที่ได้กระทำล่วงเกิน รวมไปถึงการให้วิชาความรู้ทางดนตรีไทยต่าง ๆ แก่ผู้ที่สนใจ โดยท่านมีแนวคิดที่ว่า การเป็นผู้ให้มันไม่มีพันธะ แต่การเป็นผู้รับมันจะต้องมีพันธะติดตามมา ดังนั้นท่านจึงปฏิบัติตนเพื่อที่จะเป็นผู้ให้มาโดยตลอด ซึ่งผู้วิจัยสามารถสรุปประเด็นการให้ของครูสำราญ เกิดผล ออกเป็น 3 ประเด็น ได้แก่ 1. การให้ที่เป็นวัตถุสิ่งของ 2. การให้อภัย 3. การให้ความรู้ (เสาวภาคย์ อุดมวิชัยวัฒน์, 2561)

ข้อที่ 8. มีทักษะสังคม ในข้อนี้สิ่งที่ครูสำราญ เกิดผล ปฏิบัติเกินกว่าคุณลักษณะครูที่พึงประสงค์ในระดับอุดมศึกษานั้น ได้แก่ ความสามารถในการควบคุมอารมณ์ของตนในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม ในเรื่องนี้สถานการณ์ที่แสดงให้เห็นว่าครู สำราญ เกิดผล เป็นผู้ที่สามารถควบคุมอารมณ์ของตนในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ดี คือ 1. เวลาเกิด สถานการณ์เฉพาะหน้าต่าง ๆ ครูสามารถใช้สติในการควบคุมอารมณ์ของตน เพื่อแก้ไขปัญหานั้นได้ 2. เวลาต่อเพลงแล้วศิษย์ไม่สามารถปฏิบัติได้ดังใจครูจะใช้วิธีการแก้ไขปรับทางและเทคนิคในการบรรเลงให้ง่ายขึ้น เพื่อให้อยู่ในระดับที่เหมาะสมกับมือของศิษย์แต่ละคน 3. เวลาคน

รู้จักหรือคนใกล้ชิดเสียชีวิต ครูสามารถควบคุมอารมณ์ของตนให้หนึ่งได้ 4. เวลาเจองานประชันวง ครูจะใช้สติ ใช้ปัญญาในการคิดยุทธวิธีแก้ไขสถานการณ์ต่าง ๆ โดยไม่ใช้อารมณ์ เหตุผล ประกอบที่ทำให้ครูเป็นผู้ที่สามารถควบคุมอารมณ์ตนเองในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม (เสาวภาคย์ อุดมวิชัยวัฒน์, 2561)

นอกจากนี้ในเรื่องของการตรงต่อเวลา ถือว่าเป็นอัตลักษณ์สำคัญของครูสำราญ เกิดผล เลยก็ว่าได้ แต่ครูนั้นไม่ใช่แค่ตรงต่อเวลา แต่ครูนั้นขึ้นชื่อว่าเป็นผู้ที่มาก่อนเวลา อย่างเสมอต้นเสมอปลาย ครูจะมีการเตรียมตัวของท่านให้เรียบร้อยก่อนเวลานัดอย่างน้อยครึ่งชั่วโมง และในการมาสอน หรือแม้กระทั่งเวลาไปงานต่าง ๆ ท่านจะไม่เคยให้ใครต้องมานั่งรอท่าน ซึ่งเหตุผลของการที่ท่านเป็นผู้ที่ก่อนเวลานั้น ท่านได้กล่าวว่า การตรงต่อเวลา ซื่อสัตย์ต่อเวลานัด กับผู้อื่น มีความสำคัญต่อชีวิตเรา ถ้าเราเป็นคนไม่ตรงเวลาผลัดวันประกันพรุ่งทำ อะไรมันก็ไม่ประสบความสำเร็จ การตรงต่อเวลานั้นจะทำให้ผู้อื่นเขานับถือ เชื่อถือในตัวเรา

ครูสำราญ เกิดผล ถือว่าเป็นศิลปินผู้ใหญ่ของวงการดนตรีไทย เป็นผู้ที่วงการดนตรีไทยนั้นให้การเคารพนับถือเป็นจำนวนมาก และยังเป็นถึงศิลปินแห่งชาติ แต่การปฏิบัติตัวของครูเมื่ออยู่กับผู้อื่นนั้น ครูเป็นผู้ที่ไม่ถือตัว มีความอ่อนน้อมถ่อมตน มีมารยาท ไม่เคยก้าวร้าว หน้าที่ของผู้อื่น และไม่เคยกระทำการสิ่งใดให้ผู้อื่นเกิดความอับอายทั้งต่อหน้า และลับหลัง ซึ่งถือว่าเป็นอีกหนึ่งคุณลักษณะครูอันพึงประสงค์ ที่ควรนำไปเป็นแบบอย่าง

ข้อเสนอแนะ

1. ควรนำผลที่ได้จากงานวิจัยไปใช้ในการกำหนดคุณลักษณะครูดนตรีไทยที่พึงประสงค์ในระดับอุดมศึกษาเพื่อเป็นการส่งเสริมให้เกิดคุณลักษณะความเป็นครูที่ดีแก่ครูดนตรีไทยรุ่นใหม่

2. ควรมีการนำข้อคุณลักษณะครูดนตรีไทยที่พึงประสงค์ในระดับอุดมศึกษามาใช้ร่วมในการจัดหลักสูตร การพัฒนาการเรียนการสอน การอบรม การทำสื่อ ประชาสัมพันธ์ เพื่อเป็นการส่งเสริมให้ครูดนตรีไทยรุ่นใหม่เห็นความสำคัญ และเป็นแนวทางในการประกอบวิชาชีพครูดนตรีไทยต่อไป

3. ควรมีการรวบรวมศึกษาความเป็นครูดนตรีไทยของครูศิลปินดนตรีไทยต้นแบบหลาย ๆ ท่าน ทั้งครูเครื่องสาย ครูปี่พาทย์ เพื่อนำมาพัฒนาออกมาเป็นข้อคุณลักษณะครูดนตรีไทยที่พึงประสงค์ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติตนสำหรับผู้ที่ต้องการจะประกอบวิชาชีพครูดนตรีไทยทั่วประเทศต่อไป

รายการอ้างอิง

- คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (2553). *คุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ของคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*. สืบค้นจาก <http://portal.edu.chula.ac.th/academic/assets/document/property.doc>
- เปรม ตินสุลนันท. (3 มิถุนายน 2560). *ประเภทของครู*. [บันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรมอบให้แก่ครูโรงเรียน มหาวชิราวุธ จังหวัดสงขลา].
- พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร. 21 ตุลาคม 2531. *พระราชดำรัส*. กรุงเทพฯ.
- เสาวภาคย์ อุดมวิชัยวัฒน์. (2561). ต้นไม้ใหญ่ของศิษย์ ใน *เสียงสำราญ หนังสืออนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพนายสำราญ เกิดผล* (น. 183-189). นนทบุรี: หินหยาง.
- สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. (2554). *ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง มาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรีสาขาศรีศาสตร์และสาขาศึกษาศาสตร์ (หลักสูตรห้าปี)*. สืบค้นจาก http://www.mua.go.th/users/tqf-hed/news/FilesNews/FilesNews6/account_m1.pdf
- สำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้. (ม.ป.ป.). *ทักษะที่สำคัญในการใช้ชีวิตและทำงานในศตวรรษที่ 21*. สืบค้นจาก <http://www.okmd.or.th/okmdopportunity/new-gen/262/>
- อำไพ สุจริตกุล. (2534). *คุณธรรมครูไทย* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ผู้เขียน

เสาวภาคย์ อุดมวิชัยวัฒน์ อาจารย์พิเศษโรงเรียนมัธยมปัญญารัตน์ และโรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภช บางขุนเทียน
อีเมล: saowapak712@gmail.com